

ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И ЕВРОПА СЛЕД БРЕКЗИТ

Проф. дфн Димитър Веселинов, Софийски университет

„Св. Климент Охридски”,

Проф. дпн Тодор Шопов, Софийски университет

„Св. Климент Охридски”,

Ст. преп. д-р Петър Тодоров, СА „Д. А. Ценов”¹

***Резюме:** Докладът разглежда влиянието на вота за излизането на Великобритания от Европейския съюз върху образованието в самата Великобритания и страните членки на Европейския съюз. Ключовите въпроси, които разглежда докладът са какво означава Брекзит за образованието във Великобритания, как Европа ще защити позициите си на образователния пазар, и какво ще се случи с настоящите и бъдещи български студенти - дали те ще предпочетат Великобритания, или ще потърсят по-изгодни образователни алтернативи в други европейски страни.*

***Ключови думи:** Брекзит, Европейски съюз, висше образование, образователен пазар.*

1. Въведение

Гласуването на гражданите на Обединеното кралство за това Великобритания да напусне Европейския съюз беше доста изненадващо както за обединена Европа, така и за голяма част от самите жители на острова. Веднага след положителния вот за излизане от ЕС започнаха да се тиражират различни сценарии за това кога и как точно ще се случи това. За нас обаче е важно е как това решение ще повлияе на образованието в Обединеното кралство, каква ще бъде реакцията на Европейския съюз, и как ще се отрази това върху българските студенти (настоящи, които учат във Великобритания и бъдещи, пред които стоят разнообразни алтернативи). Настоящият доклад ще разгледа реакциите на конкретни институции както във Великобритания, така и в Европа за това как вотът за напускане на ЕС ще повлияе на тяхното развитие. Също така ще се спрем и на реакциите в България за нагласите на академичната общност и младите хора към феномена наречен „Брекзит”.

---

¹ Всички преводи от английски език са направени от авторите.

2. Ефектът от Брекзит върху университетите във Великобритания

Както става ясно от реакциите на редица институции във Великобритания, положителният вот от юнския референдум може да има пагубни последици дори и за водещите университети на острова. В своя статия в Индипендънт, Джо Уотс (Joe Watts) посочва, че „канцлерът на Оксфордския университет предупреждава, че Брекзит рискува жизненоважно финансиране за изследвания, както и брой на студенти, след като вече има случаи на други университети, които се опитват да примамят най-добрите учение на висшето училище.”² Тревоги съществуват и за задържането на съществуващи и привличането на нови студенти. Според Дейм Джулия Гудфелоу, президент на университетите в Обединеното кралство, цитирана във Вашингтон пост, „По време на прехода, нашите усилия ще се фокусират върху осигуряването на подкрепа, която ще позволи на нашите университети да продължат да са глобално ориентирани, да подържат международните си мрежи и да бъдат атрактивна дестинация за таланти хора от цяла Европа.”³ Тези примери показват огромната загриженост лидерите на водещите университети на острова за последиците от Брекзит като за университетите така и за студентите. Ясно проличава отрицателната нагласа към „напускането”, което неминуемо ще отслаби позициите на Великобритания както световен лидер в образованието. Както стана ясно след самия референдум, вотът за излизане не беше вотът на всички британци, тъй като разликата беше незначителна в полза на „напускане”. Статистиката също сочи, че „студентите, също, изглежда са били за „оставане”, а резултатите от референдума показват, че около 75% от хората на възраст 18-24 години са гласували за „оставане”, в сравнение с 40% на хората на 65 години.”⁴ За съжаление, явно, твърде недостатъчно, но, от друга страна и крайно несправедливо.

3. Реакцията на ЕС относно Брекзит

Както самите британци са загрижени за бъдещето на образованието в Обединеното кралство, така и лидерите на ЕС и на образователните институции излизат с реакции относно вота за „напускане” даден от жителите на острова. Според Elite Education Group, „напускането на ЕС ще доведе до последствия в три направления: изследова-

---

² Watts, Joe. Brexit is risking student numbers and vital research funding, says head of Oxford University after school is named world's best. The Independent.

³ Strauss, Valerie. How Brexit could hurt British education. Washington Post.

⁴ Ali, Aftab. Brexit result: What does it mean for the UK's higher education sector and students? The Independent.

телски програми, студентски такси и мобилност на персонал.”⁵ Това на практика означава, че университетите в Обединеното кралство ще трябва да търсят нови източници на финансиране, по-високите такси за обучение могат да доведат до отлив на кандидат-студенти от ЕС, мобилността на персонал ще бъде сериозно затруднена. Всичко това, обаче засега е само в сферата на хипотезите, тъй като според Туийди „след задействането на член 50, ще са нужни две години за да се напусне ЕС, което означава, че най-вероятно финансирането ще се запази до 2018 г. След това, финансирането ще бъде зависимо от преговорите и споразуменията, които бъдат постигнати.”⁶ Тук разбира се възниква и въпроса за студенти от Обединеното кралство, които желаят да учат в университети от ЕС. Според *The Complete University Guide*, „Маастрихтският университет, едно от водещите висши училища в Холандия, подканва студентите от Обединеното кралство да кандидатстват по-скоро, отколкото по-късно, ако желаят да се възползват от значително по-ниските такси за обучение. Британските студенти в Маастрихт в момента плащат £1600 на година, но тя може да се увеличи до над £5000 на година, ако не се постигне споразумение за запазване на статуквото.”⁷ Същото разбира се важи и за студентите от ЕС, които искат да учат във Великобритания. „В Обединеното кралство, чуждестранните студенти плащат около £15000-£25000 за една специалност на година. Следователно, вземайки предвид, че таксите за повечето университети във Великобритания са около £9000 на година, статусът на местен студент (каквито са в момента студентите от ЕС) ще спести на европейските студенти между £18000-£48000 за една тригодишна бакалавърска програма.”⁸ Това означава, че процесът е двустранен, и ползите могат да бъдат изгубени и запазени както за европейските студенти, така и за тези от Обединеното кралство, като разбира се не забравяме, че към дадения момент нищо не е променено, и всичко зависи от бъдещите преговори по напускането на Великобритания, както и на срока, който ще бъде даден от ЕС.

4. Влиянието на Брекзит върху българските студенти

Както във Великобритания и Европейския съюз, така и в България настоящите и бъдещи студенти са загрижени за последиците от

---

⁵ Elite Education Group. What does Brexit mean for education?

⁶ Tweedie, Louise. Brexit will impact all areas of the education sector.

⁷ The Complete University Guide. Brexit – How does the European Union affect universities and students?

⁸ The Complete University Guide. Brexit – How does the European Union affect universities and students?

Брекзит. Имайки предвид, че България не е от най-богатите страни в ЕС, би трябвало да се очаква Брексит да доведе до отлив на желаещи да учат в Обединеното кралство. Тъкмо обратното обаче можем да прочетем в следните редове: „Около 2300 българи кандидатстват през последните години за университети във Великобритания, като около 1800 биват приемани. Вместо да охладят ентузиазма за следване във Великобритания, очакването за Брексит засилва интереса на българските кандидат-студенти. [...] Островът продължава да е номер едно сред държавите, които нашите младежи предпочитат за продължаване на своето образование. Интересът е толкова голям, че България е в топ 10 на европейските страни, изпращащи най-много студенти там.”⁹ Тук, обаче, трябва да имаме предвид, че кандидат-студентите все още кандидатстват в британски университети като местни студенти, което означава по-ниски такси. Както отбелязва Яйджиев, „българските студенти за в бъдеще вероятно ще бъдат изправени пред значително по-високи такси в британските университети. В момента българите могат да се възползват от почти същите условия като местните студенти, включително по-ниски такси и сравнително изгодни заеми за бакалавърски степени.”¹⁰ Същото мнение беше изразено по-горе и от западни коментатори, което води до извода, че за момента, все още нищо не се е променило както за университетите, така и за бъдещите студенти. Но все пак, ако финансовите условия за студентите при Брексит се променят, това най-вероятно ще насочи тези, които искат да учат в чужбина към по-атрактивни образователни дестинации.

Заклучение

Вместо заключение, бихме искали да коментираме една публикация, която от известно време циркулира в социалната мрежа Фейсбук, и която може би дава най-точното описание какво в крайна сметка представлява Брексит.

Фиг. 1. Брексит.

⁹ Яйджиев, И. Ето какво точно се случва с имигрантите и България при „Брексит”

¹⁰ Пак там.

Коментарът под снимката (фиг. 1) гласи: „Това току що пристигна. Аз не съм го поръчвал. Няма инструкции. Никой не знае как се сглобява или за какво служи. Как мога да го върна?”¹¹ Показателното в тази публикация, е че за разлика от почти всеки един продукт, който си купуваме онлайн, който може да се върне, връщане назад за Брекзит няма. Другият показателен момент, е изречението „не съм го поръчвал”, което издава нагласата на мнозина противници на Брекзит. И не на последно място, „за какво служи”, ни навежда на мисълта, че вредите от Брекзит ще бъдат много повече от ползите.

Ще си позволим и да цитираме думите на професор Стивън Хокинг, според който „ние ще трябва да се адаптираме, преосмислим, префокусираме и променим някои от нашите фундаментални възприятия за богатство, придобивки, за мое и твое. Също както децата, ние ще трябва да се научим да поделяме. Ако не успеем, то тогава силите, които доведоха до Брекзит, завистта и изолационизма, не само в Обединеното кралство, но и по целия свят, които произтичат от не поделянето [...] ще нараснат. Ако е писано това да се случи, не бих бил оптимистичен за дългосрочната перспектива на нашия вид.”¹² Остава да се надяваме, че здравият разум в глобален мащаб ще надделее, и не само образованието, но и политикономическата картина ще се промени така, че да няма нов ...екзит.

ЛИТЕРАТУРА

1. Watts, Joe. Brexit is risking student numbers and vital research funding, says head of Oxford University after school is named world's best. The Independent. <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-latest-oxford-university-worlds-best-funding-research-louise-richardson-vice-chancellor-a7322186.html>. Прочетено онлайн на 24.09.2016 г.
2. Strauss, Valerie. How Brexit could hurt British education. Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2016/06/26/how-brexit-could-hurt-british-education/>. Прочетено онлайн на 24.09.2016 г.
3. Ali, Aftab. Brexit result: What does it mean for the UK's higher education sector and students? The Independent. <http://www.independent.co.uk/student/news/eu-referendum-result-brexit-leave-remain-higher-education-sector-students-a7100106.html>. Прочетено онлайн на 24.09.2016 г.

¹¹ <https://www.facebook.com/matt.dillon.71271/posts/10157479829420644>

¹² Saul, Heather. Stephen Hawking warns human race will perish if pre-Brexit attitudes towards money are not challenged.

4. Elite Education Group. What does Brexit mean for education? <http://www.eliteeducationgroup.co.uk/what-does-the-brexit-mean-for-education/>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
5. Tweedie, Louise. Brexit will impact all areas of the education sector. <https://www.rsmuk.com/ideas-and-insights/brexit-will-impact-all-areas-of-the-education-sector>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
6. The Complete University Guide. Brexit – How does the European Union affect universities and students? <http://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/international/eu-referendum-how-does-the-european-union-affect-universities-and-students/>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
7. Образование в чужбина – търси, намери, учи. Бум на българските студенти в Англия и след Brexit. <http://search4edu.eu/tag/%D0%B1%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B7%D0%B8%D1%82/>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
8. Яйджиев, И. Ето какво точно се случва с имигрантите и България при „Брекзит“. <http://eupolicy.eu/wp-content/uploads/2016/06/Brekzit-i-Blgariya.pdf>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
9. <https://www.facebook.com/matt.dillon.71271/posts/10157479829420644>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.
10. Saul, Heather. Stephen Hawking warns human race will perish if pre-Brexit attitudes towards money are not challenged. <http://www.independent.co.uk/news/people/stephen-hawking-warns-human-race-will-perish-if-we-do-not-change-attitudes-towards-money-we-had-over-a7161631.html?cmpid=facebook-post>. Прочетено онлайн на 25.09.2016 г.